

Mitropolitul Hierotheos
de Nafpaktos

Secularismul

Un cal troian în Biserică

Traducere din limba greacă:

Tatiana Petrache

EDITURA EGUMENITA

2019

CUPRINS

ÎN LOC DE INTRODUCERE

Un semnal de alarmă 5

SECULARISMUL ÎN BISERICĂ, TEOLOGIE ȘI GRIJĂ PASTORALĂ

Dubla semnificație a cuvântului „cosmos” 14

Secularismul în viața Bisericii 22

Secularismul în Biserică 23

Secularismul în teologie 37

Secularismul în grija pastorală 51

IMAGINEA LUMII MODERNE

Față în față cu al treilea mileniu 65

Hedonismul	72
Plăcere și durere după și cărți	
Sfântul Maxim Mărturisitorul	77
Scopul Întropării lui Hristos	87
Însușirea personală a mântuirii	93
Marea contribuție și valoare a isihasmului ortodox	104
Concluzie	112

Distribuție:
S.C. Egumenița S.R.L.
tel./fax: 0236-326.730
e-mail : editura@egumenita.ro
www.egumenita.ro

SECULARISMUL ÎN BISERICĂ, TEOLOGIE ȘI GRIJĂ PASTORALĂ

În gândurile ce urmează mi-ar plăcea să abordez un subiect crucial cu care trebuie să ne confruntăm. Este marea temă a *secularismului în Biserică, teologie și grijă pastorală*. Secularismul este pierderea vieții adevărate a Bisericii, înstrăinarea membrilor Bisericii de duhul ei autentic.

Secularismul este respingerea ethosului eclezial și infiltrarea așa-numitului duh lumesc în viața noastră. S-a subliniat că secularismul membrilor Bisericii este unul dintre cele mai serioase pericole. Biserica are câțiva „dușmani”. Cel mai rău și cel mai

periculos este secularizarea, care pervertește esența Bisericii.

Desigur, Biserica însăși nu se află în nici un pericol real, pentru că este binecuvântatul Trup al lui Hristos, dar pericolul există pentru membrii Bisericii.

Ca să fim exacti, vom spune că secularismul, care constă în falsificarea căii vieții și a credinței adevărate, se înrudește cu patimile și, în mod firesc, stă ascuns în Biserica de la începuturile existenței sale. În rai, Adam a încercat să interpreteze cu mintea sa poruncile lui Dumnezeu. Chiar și după Pogorârea Duhului Sfânt, au existat cazuri în care s-a vădit modul omenesc de gândire și de viață al unor creștini. Gnosticii și alții reprezintă dovezile evidente ale acestei căi. Dar secularismul a început mai cu seamă după încetarea persecuțiilor.

În timpul persecuțiilor, creștinii credeau și trăiau cu adevărat. Când creștinis-

mul a devenit religie oficială de stat a început falsificarea credinței și a vieții creștine. Anahoretismul și mai târziu monahismul s-au dezvoltat ca o reacție la această secularizare.

Așa cum arată Sfintele Scripturi, mai ales Epistolele Sfinților Apostoli, în Biserica primară toți creștinii trăiau monahal. Secularismul a fost o urmare a faptului că oamenii au fost atrași la creștinism din oportunism.

Monahismul a venit ca o reacție la această atitudine. Monahismul nu este ceva străin de Biserică, ci mai degrabă trăiește potrivit Evangheliei, pe care unii creștini vroiau să o trăiască desăvârșit și astfel au ales această cale de viață.

Se poate argumenta că până și cel mai excentric monah este o reacție sănătoasă la duhul secular care îi îmbolnăvește pe creștinii epocii noastre.

Înainte de a vedea cum trăim secularismul în Biserică, în teologie și în grija pastorală, mi-ar plăcea să cercetez mai îndeaproape duhul secular și semnificația lumii („cosmos”) în tradiția biblico-patristică, atât timp cât cuvântul „cosmos” constituie conceptul principal al termenului „secularism”.

Dubla semnificație a cuvântului „cosmos”

Cuvântul *cosmos* (lume) are două semnificații în Biblie și în scrierile Sfinților Părinți.

Prima semnificație este aceea de creație a lui Dumnezeu, întreaga creație; a doua se referă la patimi și la tot ce caracterizează duhul cărnii care Îl alungă pe Duhul Sfânt.

Ca să începem cu prima semnificație, cosmosul este creația. Se numește așa, pen-

tru că este un ornament, o bijuterie (*cosme-ma* în grecește). În tradiția ortodoxă spunem că lumea este o lucrare pozitivă a lui Dumnezeu. Nu este o copie a unei alte lumi reale, lumea ideilor, nu este o cădere dintr-o lume adevărată, nici o creație a unui dumnezeu inferior. Propoziția din Crez: „Cred într-Unul Dumnezeu, Tatăl Atotțiitorul, făcătorul cerului și al pământului, al tuturor celor văzute și nevăzute...” s-a formulat pentru a combate unele erezii din Antichitate care afirmau că lumea este o creație a unui dumnezeu inferior.

Prin urmare, lumea este creația lui Dumnezeu, un ornament, o podoabă. Dumnezeu a creat lumea cu energiile Sale necreate, pentru că Dumnezeu este creator prin energiile Sale și nu prin ființa Sa. Este de aceea caracteristic ca Biblia să consemneze: *Și a privit Dumnezeu câte a făcut și iată erau bune foarte* (Facerea 1, 31).

Respectiv, Dumnezeu nu numai că a creat lumea, dar o și menține în existență prin energiile Sale necreate. Ceea ce spune Hristos despre dragostea lui Dumnezeu pentru lume este semnificativ: *Că într-atât a iubit Dumnezeu lumea încât pe Fiul Său Cel Unul Născut L-a dat, pentru ca tot cel ce crede într-Însul să nu piară, ci să aibă viață veșnică* (Ioan 3, 16).

Dragostea lui Dumnezeu s-a exprimat în primul rând prin Întruparea lui Hristos și prin mântuirea omului. Înainte de toate, omul este microcosmosul din lăuntrul macrocosmosului și încununarea întregii creații.

Cuvântul „lume” în sensul de creație a lui Dumnezeu poate fi găsit în câteva pasaje biblice. Ioan, vorbind despre Hristos și despre Întruparea Fiului și Cuvântului lui Dumnezeu, spune: *În lume era și lumea printr-Însul s-a făcut, dar lumea nu L-a cunoscut* (Ioan 1, 10). Se spune de asemenea în câteva

pasaje că, atât timp cât lumea este creația lui Dumnezeu, poate deveni o amăgire prin cel rău, atât timp cât cel rău l-a amăgit pe Adam în rai prin lume, prin creație. De aceea Domnul concluzionează: *Pentru că ce-i va folosi omului dacă va câștiga lumea întreagă, dar sufletul și-l va pierde?* (Matei 16, 26).

A doua semnificație a cuvântului „lume” este păcatul, patimile cărnii, duhul cărnii, duhul care este lipsit de viața și de energia Duhului Sfânt. Întâlnim cuvântul „lume” cu acest sens de mai multe ori în Biblie. Ioan folosește frecvent cuvântul „lume” pentru a denumi creația lui Dumnezeu, întreaga creație. În alte cazuri îl folosește pentru a denumi patimile trupului, tot ce îl ține pe om departe de Dumnezeu sau viața omului în afara lui Dumnezeu. Un pasaj tipic este următorul: *Pentru că tot ce este în lume, adică pofta trupului și pofta ochilor și trufia vieții, nu sunt de la Tatăl, ci*

sunt din lume (I Ioan 2, 16). Ioan nu ne cere să nu iubim creația, creația lui Dumnezeu, ci mai degrabă pofta trupului, pofta ochilor și trufia vieții, care constituie în realitate ceea ce se numește *lume*.

În Epistolele Sfântului Apostol Pavel există un pasaj caracteristic care arată că lumea este, pe de o parte, pofta ochilor și trufia vieții, toate lucrurile exterioare care devin amăgirea celui rău și ne amăgesc; pe de altă parte, lumea reprezintă patimile sufletului, adică, contrariul mișcării naturale a forțelor sufletului.

Sfântul Pavel spune: *Dar mie să nu-mi fie a mă lăuda decât numai în crucea Domnului nostru Iisus Hristos, prin care lumea este răstignită pentru mine și eu pentru lume* (Galateni 6, 14). Apostolul nu se mândrește cu originile sale, cu cetățenia sa romană, cu faptul că l-a văzut pe Hristos în slava Sa, ci doar prin crucea sa prin care a omorât în

sine însuși lumea. Și asta s-a întâmplat pe două căi. Mai întâi, lumea a fost răstignită pentru el, apoi el a fost răstignit pentru lume. În prima fază, cel rău nu îl mai poate amăgi cu stimuli exteriori. În a doua, s-a eliberat de lumea patimilor și de poftele din lăuntrul său.

În aceste două sensuri întâlnim cuvântul „lume” în textele patristice. Sfântul Grigorie Palama învață că lumea ca creație a lui Dumnezeu nu trebuie nici disprețuită, nici urâtă.

În acest sens, lumea trebuie folosită de om pentru subzistență. Există totuși pericolul ca atunci când cineva vede lumea ca pe o creație a lui Dumnezeu să o vadă și ca pe amăgirea diavolului; pentru că diavolul știe într-adevăr cum să utilizeze lumea pentru a-l amăgi pe om.

În Sfânta Scriptură se spune că diavolul este regele acestei lumi. Interpretând acest